

Turun Mikaelinkirkko

TM, rovasti Pekka Ahlamo
pekka.ahlamo@evl.fi

Kirjoittaja on Turun Mikaelinseurakunnan kappalainen.

"Ajasta aikaan varjellut Herra on kirkkoamme..." Näinhän alkaa tuttu virsi 197. Ja aika on kulunut joutuisaan. Herra on myös varjellut Mikaelinkirkkoakin. Se seisoo mäellään yhtä jykevänä kuin uutenakin. Voimme luottaa siihen, että Herramme varjelus kohdistuu aina paitsi kirkkoomme myös meihin itseemme: "Herra varjelee kaikki sinun askeleesi, sinun lähtösi ja tulosi nyt ja aina." (Ps 121:8).

Tämä uudistettu pieni katsaus Mikaelinkirkon historiaan on tehty osittain vanhojen julkaisujen pohjalta. Lähteenä on käytetty myös seurakuntien arkistossa olevia dokumentteja.

Kirkkomme juhlat ovat hallinneet Turun läntisen puolen näkymiä jo niin kauan, että täällä elävien lienee mahdotonta kuvitella, miltä maisema näyttäisi ilman sitä. Ja kuitenkin niinkin on joskus ollut: 1800-luvun puolella eläneet turkulaiset näkivät peltoaukean nykyisen Puutarha- ja Rauhankadun seutuvilla. Lapset leikkivät mielellään katajapensaikkaa kasvavalla nykyisellä kirkkokumulla. Talvella paikka oli iloisten mäenlaskijoiden suosiossa. Seudulla vallitsi silloin maaseudun rauhallinen tunnelma karjankin käydessä kesäisin laiturilla näillä nurkin.

Mutta kaikki muuttuu, kun tarpeeksi aikaa kuluu. Kaupunki laajeni hiljalleen ja maaseutu sai koko ajan väistyä sivummalle. Sitten tuli aika, jolloin nähtiin tarpeelliseksi uuden kirkon rakentaminen Turkuun. - Ja tästä alkaa kaikki se, johon seuraavilla sivuilla tutustumme.

Turussa 13.1.2000
Pekka Ahlamo

Kirkon syntyvaiheet

Turussa oli 1800-luvun loppupuolella yksi kaksikielinen seurakunta. Jumalanpalvelukset toimitettiin Tuomiokirkossa ja Linnankirkossa. Uudesta kirkosta alettiin keskustella 1880-luvulla. Kirkkoraadin ehdotus uuden kirkon rakentamiseksi hyväksyttiin kirkkokouksessa 3.12.1888. Kirkon paikaksi ehdotettiin ensin Lindin koulutaloa (nykyinen Snellmanin koulu). Myöhemmin päädyttiin kuitenkin kirkon nykyiseen paikkaan, koska kirkkoraati arveli kaupungin korvauksetta luovuttavan tämän paikan kirkkoa varten. Kirkkokouksessa 30.12.1889 mainittu kumpu valittiinkin uuden kirkon paikaksi. Arvelut sen saamisesta ilmaiseksi pitivätkin paikkansa, kun kaupunki luovutti tontin maksutta tähän tarkoitukseen 1.8.1890 pidetyssä kaupunginvaltuuston kokouksessa

Kun suunnitelma alkoi näin toden teolla toteutua, kirkkokouksessa asetti tammikuussa 1892 komitean pohtimaan tulevan kirkon tyyliä ja muotoa. Komitean jäseninä olivat tuomiorovasti G. Dahlberg, kirkkoherra KS. Nyman, ruunuvouti F. Westerling, arkkitehti H. Rancken ja rakennusmestari KG. Grönlund. Kirkon ulkoiseen olemukseen ja sen rakentamiseen tarvittavien varojen hankkimiseen liittyvistä asioista keskusteltiin sittemmin pitkään useissa kirkkokouksissa. Haluttiin rakentaa suuri kirkko, siitä ei ollut erimielisyyttä. Sen sijaan painiskeltiin siitä, pitäisikö kirkossa olla torni vai ei. Lopulta päädyttiin tornilliseen vaihtoehtoon - vieläpä niin, että tornin oli oltava niin lujarakenteinen, että siihen voidaan asentaa kellot. Kirkkokouksessa päätettiin sitten kokouksessaan 9.1.1893 julistaa arkkitehtikilpailun kirkon suunnittelemiseksi. Kilpailuohjeissa edellytettiin suunnitelmaa goottilaiseen tyyliin rakennetusta kirkosta, jossa on vahva torni ja 2500 istumapaikkaa (todellisuudessa niitä on 1800). Saarnatuolin ja alttarin tuli sijaita kirkossa keskeisesti.

Arkkitehtikilpailu sai osakseen valtavan huomion. Osanottajia oli peräti 22. Kilpailun voitti ehdotus, joka oli nimeltään 'Soli Deo Gloria Aeterna'. Itse asiassa tekijä oli jättänyt kaksikin ehdotusta tämän nimisenä, mutta paremmaksi katsottiin se ehdotus, jossa 'torni on toisessa kulmassa.' Kirkkokouksessa hyväksyi arvostelulautakunnan ehdotuksen 4.1.1894 ja näin saatettiin voittajaksi julistaa silloinen polyteekkari Lars Sonck. Näin hän voitti oman opettajansakin, mikä herätti suurta pahennusta. Keskusteltiin jopa Sonckin erottamisesta polyteekista, koska katsottiin, ettei opiskelijoiden ole sopivaa osallistua arkkitehtikilpailuihin!

Kilpailun ratkaisijaksi asetettu komitea katsoi tehtävänsä nyt päättyneeksi ja ehdotti kirkon rakennuskomitean asettamista. Siihen valittiin jäseniksi tuomiorovasti G. Dahlberg, insinööri H. Neumann, rakennusmestari J.W. Lindholm, arkkitehti G.E. Asp ja kunnallisneuvos G.A. Petrelius. Työnvalvojaksi valittiin lääninarkkitehti H. Rancken ja myöhemmin Alex. Nyström. Rakennuskomitean kokoonpano muuttui sittemmin useita kertoja.

Lars Sonck laati kirkon rakennuspiirustukset, jotka keisarillinen senaatti hyväksyi tammikuussa 1896. Tähän aikaan Sonck oli Keski-Euroopassa opintomatalla. Tultuaan takaisin kotimaahan hän esitti Turun tuomiokirkkoseurakunnalle, että saisi laatia kirkkoa varten uudet piirustukset omalla kustannuksellaan, koska ei ollut tyytyväinen edellisiin. Sonck antoi uuden suunnitelmansa vuoden 1897 lopulla. Turkulaiset pitivät alkuperäisiä piirustuksia kuitenkin parempana ja kirkon rakentaminen alkoi vuoden 1899 lopulla kukkulan laen tasoittamisella.

Kirkon perustöiden urakoitsijana oli rakennusmestari V. Lindkvist. Peruskiven laskeminen suoritettiin tavanomukaisin juhlallisuuksin 1.5.1900. Muuraustöiden urakan hoiti rakennusmestari A.E. Bjurström. Lujatekoisen kirkon muuraustöissä olivat mukana mm. rakennusmestari Adolf Palmu ja Anders Viktor Kankare. Oy Tähti sai tehdä kirkon fasadin graniittityöt. Rakennus- ja kiviteollisuusosuuskunta Alku on teettänyt kirkon kiviportaatin ja -aitauksen. Pääasiallisena tekijänä oli tämän alan etevä ammattimies KV. Paldan, jonka käsialaa ovat myös kivien koristekuviot. Näihin töihin tarvittavat kivet on otettu Martinkadun varrella, urheilupuiston laidalla sijainneesta kivilouhimosta. Hankolainen Oy Granit teetti lehtereitä kannattavat kymmenen harmaakivipilaria. Altтарin ja saamatuolin vuolukivet ovat Virolahdelta (ks. Alkusanat), Helsingissä Suomen Vuolukiviosakeyhtiön valmistamat. Edellä mainittu Paldan huolehti niiden asettamisesta paikoilleen. Kirkon vesikatto on norjalaisten ammattimiesten tekoa ja siihen käytetyt kivilevytkin tuotiin aikoinaan Norjasta.

Alunperin Sonck oli - kilpailuohjeista poiketen - piirtänyt kirkon julkisivut luonnonkivestä rakennettavaksi. Palkintolautakunnan mielestä suunnitelmaa saattoi tässä suhteessa helposti muuttaa, ja niin tehtiinkin. Mikaelinkirkon julkisivut ovat tiiltä ja luonnonkiveä on käytetty vain somisteena, kuten Valter Jungin sommittelemissa ornamenteissa.

Sonck oli ihastunut punaiseen tiileen, joka tuotiin Ruotsista. Tiilen väri johtui tavallista lyhyemmästä polttoajasta. Se vaikutti tiilen kestävyYTEEN haitallisesti ja oli suurin syy myöhemmin tapahtuneeseen rapautumiseen. Kirkon liuskekivikatto koki samanlaisen kohtalon. Kiviset paanut alkoivat halkeilla lämmönvaihteluiden seurauksena ja putoilla alas. Työn valvontakaan ei ilmeisesti ollut ajan tasalla. Saumat alkoivat vuotaa ja Mikaelinkirkko alkoi vähän kerrallaan rappeutua, vaikka sitä ei alkuun huomattukaan.

Suuren kirkon rakentaminen on aina prosessi, johon tuovat oman osuutensa useat henkilöt. Niinpä Sonckia avustaneen arkkitehti Max Frelanderin suunnittelema sisätilojen jugendornamentiikka levittäytyy pintamaisena lehvistönä kirkkosalin seinillä ja koristaa myös porrastiloja. Erityisen kaunis on ruusuin koristettu portaikko lehterille kirkon vasemmassa takaosassa. Frelander suunnitteli myös kirkon altтарin ja saamatuolin, jotka siis ovat virolahtelaista vuolukiveä. Alttari näyttää yksinkertaiselta, mutta se sisältää käytännöllisesti katsoen kaiken keskeisen: Keskeisenä koristeaiheena on risti, jonka juurella kiemurtelee kaksi käärmettä. Tämä kuvaa sitä, että saatana ja synty on voitettu. Risti on tyhjä, joka kuvaa Kristuksen ylösnousemusta. Vapahtajan kärsimys taas tulee esiin ristin takana näkyvästä orjantappurakruunusta. Ristissä näkyvät ruusukkeet taas kuvannevat neljää evankeliuminkirjoittajaa. Tämän lisäksi näemme ristien päällä kyyhkysen Pyhän Hengen vertauskuvana. Altтарin koimionuoto sinänsä viittaa Jumalaan, joka on yksi, mutta jolla on kolme persoonaa: Isä, Poika ja Pyhä Henki.

Alttarilla on siis kaksi käärmettä. Kolmas käärme on alttarikaiteen suoraa ja kaarevaa osaa erottavan pylvään päällä. Se on muodoltaan samanlainen kuin Tampereen tuomiokirkon pääportaalin graniitissa oleva renkaaksi kiertynyt käärme. Toisin kuin Tampereella, Mikaelinkirkon käärmeitä ei ole koskaan hätyytetty eivätkä ne ole olleet pahenuksen aiheina.

Valo siivilöityi kirkkosaliin värikkäistä lyijylasi-ikkunoista, jotka on suunnitellut ja valmistanut taiteilija Bruno Willy Baer (1875-1961). Suomeen muuttaessaan hänellä oli takanaan saksalaisittain perusteelliset taide- ja taideteolliset opinnot. Mikaelinkirkon ikkunamaalaukset olivat hänen ensimmäiset mittavat työnäytteensä.

Mikaelinkirkon lasi-ikkunoita suunnitellessaan Baer ammensi aiheensa sekä kristillisestä symboliikasta että Suomen luonnosta. Niinpä kirkon alkuperäisiin kuori-ikkunoihin hän oli sommitellut solakoita mäntyjä, joiden vihreät lehdistöt kurkottivat taivaan siveen. Aihe luontui hyvin ikkunoiden pitkään ja kapeaan muotoon, jolloin yhdeksästä ikkunasta hahmottui kuin suomalaisen metsä. Keskimäisen ikkunan korkeus on 6,5 metriä, sivuikkunat ovat puoli metriä matalammat.

Lars Sonck suunnitteli myös kirkon valaistuksen. Sähkölampujen ohella hän suosi kynttilävalaistusta. Huomaamme, kuinka kirkkosalin pylväitä kiertävät kynttilärivistöt. Tosin niitä ei nykyisin polteta palovaaran ja nokeamisen takia. Koska Turussa ei tuohon aikaan ollut mahdollista saada sähkövirtaa Mikaelinkirkon ulko- ja sisävalaistukseen, Sonck hankki polttomoottorilla käyvän aggregaatin, jonka rakensi helsinkiläinen toiminimi G. Zitting ja Kumpp. Kattolamput ovat helsinkiläisen levysepän G.W. Sahlbergin työtä. Ne voidaan laskea alas lampun vaihtoa varten. Tänä päivänä

Mikaelinkirkon valaistus on likimain alkuperäisen mukainen ja nykyisten normien mukaan se jää hieman hämäräksi. Vain alttarin valaistusta on lisätty tuntuvasti.

Kirkon lämmityslaitteet teki Turun Rautateollisuusosakeyhtiö. Penkit on tehnyt N. Boman. Kun tarkastellaan penkin päiden koristelua, huomataan, että niissä vuorottelee säännöllisesti kolme aihetta. Sisämaalauksen suoritti maalarimestari S. Koskinen.

Mikaelinkirkon lopputarkastuksen toimitti lääninarkkitehti John Lybeck tammikuun 17. päivänä 1905. Suomen Käsityön Ystävät hankki alttarivaatteen neuvoteltuaan arkkitehti Sonckin kanssa.

Jumalanpalveluksissa tultiin alkuun toimeen urkuharmoonilla, joka tilattiin Sortavalasta E. Mäkisen urkutehtaasta.

Irtaimistoa lukuun ottamatta kirkko tuli maksamaan 885.000 markkaa. Kirkon ympäristön järjestelyn suunnitteli arkkitehti Alex. Nyström.

Rakennustöiden lähestyessä loppua tuli ajankohtaiseksi myös kirkon nimi. Kirkkoraati esittikin tuomiorovasti Gustaf Dahlbergin ehdotuksesta sille nimeä 'Mikaelinkirkko'. Uuteen kirkkoon haluttiin lmm 12:7-9 viitaten kiinnittää kristillisen kirkon suojelusenkelin Mikaelin nimen. Nimellä tahdottiin myös kunnioittaa Suomen uskonpuhdistajan Mikael Agricolan muistoa ja säilyttää näillä seuduilla muinoin sijainneen saman nimisen hospitaalikirkon nimen. Ehdotus hyväksyttiin kirkonkokouksessa 28.6.1904.

Uusi kirkko vihittiin kynttiläpäivänä 5.2.1905. Sattumalta kirkkomme 90-vuotisjuhlapäivä on juuri sama kuin vihkimispäiväkin: kynttiläpäivä on vuonna 1995 myös 5. Helmikuuta. Vihkimisen toimitti arkkipiispa Gustaf Johansson yhdentoista papin avustamana. Myös iäkäs tuomiorovasti G. Dahlberg oli saapuvilla vaikka ei ottanutkaan osaa toimitukseen. Musiikista vastasi dir.cant. Oscar Pahlmanin johtama sekakuoro sekä Turun pataljoonan soittokunta.

Urut Mikaelinkirkko sai vuonna 1907. Ne toimitti Ludwigsburgissa Saksassa ollut E.J.Walckerin urkutehdas. Nämä urut olivat 52-äänikertaiset ja niiden fasadi oli Lars Sonckin suunnittelema.

Kuten alussa mainittiin, kirkkoon haluttiin niin vahva torni, että siihen voidaan asettaa kellot. Kesti kuitenkin melko kauan ennen kuin näin tapahtui. Helmikuun 9 p:nä 1930 päivätyllä lahjakirjalla lahjoittivat johtaja Hj. Aarnio ja hänen puolisonsa Edla kolme kelloa Mikaelinkirkkoon. Ne vihittiin tarkoitukseensa helatorstaina 1931.

Näyttää siltä, että Sonck ei ollut oikein tyytyväinen kirkkoonsa. Hän halusi moneen otteeseen muuttaa sen yksityiskohtia, mutta turkulaiset eivät hyväksyneet hänen muutosehdotuksiaan. Mikaelinkirkon monissa luonnoksissa alkoivat hahmottua myös muut Sonckin huomattavat kirkkorakennukset. Hänen toisessa, palkitsemattomassa kilpailuehdotuksessaan hän oli jo esittänyt Tampereen tuomiokirkon syvän lehterin ja sitä vastapäätä olevan saama tuolin. Vuoden 1897 muutosehdotuksessa taas näkyi jo Kallion kirkon symmetria ja kuorin päältä nouseva torni. Niin vaikea suhde Sonckilla oli Mikaelinkirkkoon, että kerrotaan hänen kutsuneen sitä 'nuoruudensynniksi', eikä hän mielellään mennyt sen lähelle.

Kun kirkko valmistui, se mahtoi näyttää yksinäiseltä omalla kummuillaan. Siksi julistettiin kilpailu kirkon ympäristön rakentamisesta. Senkin kilpailun voitti Sonck. Hän olisi halunnut rakentaa umpikorttelin kirkon ympäri. Tätä suunnitelmaa ei kuitenkaan toteutettu.

Miksi moinen ratkaisu, joka olisi peittänyt koko kirkon? Paula Kivinen on kirjassaan "Tampereen tuomiokirkko" (WSOY 1986) selvittänyt Sonckin perustetta tällaiseen ratkaisuun. Sonckin tarkoituksena oli korostaa umpikorttelin talojen vastakohdalla kirkon mittasuhteita. Hän pelkäsi kirkon jäävän korkealle avonaiselle paikalleen yksin kuin tarjottimelle. Sonck oli kirjoittanut eräässä artikkelissaan: "Meidän avonaisille toreille sijoitetut kirkkomme vaikuttavat pieniltä, mittömiltä ja mielenkiinnostomilta, koska niitä kokonaisuuksina voidaan katsella ainoastaan yhdestä pisteestä ja ne siis tarjoavat vain yhden näkymän. Se tajutaan silmänräpäyksen ajaksi - ja mennään välinpitämättöminä ohi." Mikaelinkirkosta sen ympärille suunniteltuine rakennusryhmineen tehtiin myös pienoismallit, jotka lienevät ensimmäiset laatuaan maassamme. Innokkaista yrityksistään huolimatta Sonck ei kuitenkaan saanut järjestellä kirkon ympäristöä haluamallaan tavalla. Niinpä hän totesi pettyneenä: "...kulttuurikehdossa nukutaan hyvin" - Muuten: Kirkon kellarissa on tänäkin päivänä iso kipsinen pienoismalli Mikaelinkirkosta. Todennäköisesti se oli osa äsken mainitusta kokonaisuudesta vai tehty johonkin toiseen tarkoitukseen. Päältä päin katsoen malli on joka tapauksessa iäkäs. Vahinko vain, että sen torni on joskus tuhoutunut eikä sitä voi korjata. Joka tapauksessa mallia pidettiin niin arvokkaana, että se siirrettiin 90-luvun lopussa Helsinkiin Suomen rakennustaiteen museoon, jossa se mahdollisuuksien mukaan kunnostettiin.

Kirkko uusiutuu

Omakotitalon rakentaneet sanovat, että heidän talonsa ei koskaan tule valmiiksi. Aina siinä on jotakin korjattavaa ja uusittavaa. Tämä koskee kaikkia rakennuksia - eikä poikkeusta tee Mikaelinkirkkokaan. Vuosien saatossa sitä on korjattu monet kerrat - ja tullaan tulevaisuudessakin korjaamaan.

Kirkon akustiikassa näyttää olleen puutteita. Saamojen kuulemisessa oli vaikeuksia, jotka pyrittiin parantamaan saarnatuolin yläpuolelle rakennettavalla katoksella. Päätös katoksen rakentamisesta tehtiin vuonna 1922 ja sen piirustukset tilattiin Lars Sonckilta. Vuonna 1929 sakaristoon tehtiin kassaholvi. Holvin raskas metalliovi on nykyisin ootrattu puun väriseksi hyvin taitavasti. Vahinko vain, että eräs murtoveikko vahingoitti ovea ja sen maalausta 1980-luvulla. Onneksi vahingot pystyttiin aika hyvin korjaamaan maalaamalla vioittuneet paikat oksankohtien näköisiksi.

Sota-aika muutti Mikaelinkirkon ulkonäköä eräissä suhteissa pysyvästi: Kuorin alkuperäiset lasimaalaukset tuhoutuivat talvisodan pommituksessa. Samassa pommituksessa tuhoutui kolme pienempää ikkunaa (luukavasti sakaristosta), sakariston oven yläpuolella oleva pieni lasimaalaus sekä n. 10 neliometriä urkulehterin suuresta pyöreästä ikkunasta. Piirustuksia alkuperäisistä lasimaalauksista ei ole säilynyt. Rakennustaiteen museossa olevassa Willy Baerin muistikirjassa on niistä pari luonnosta.

Kirkkohallintokunta päätti 20.9.1950 professori Haartmanin aloitteesta järjestää kutsukilpailun uusien lasimaalausten hankkimiseksi tuhoutuneiden tilalle. Palkintolautakuntaan valittiin Axel Haartman, Theodor Schalin, Lauri Sipilä ja T.G.Joutsu, joka myös toimi lautakunnan kokoonkutsujana. Kilpailuun päätettiin kutsua taiteilijat Hilikka Toivola, Otso Karpakka ja Voitto Vikainen.

Palkintolautakunta asetti ensimmäiselle sijalle Hilikka Toivolan ehdotuksen. Toisen sijan sai Voitto Vikaisen ehdotus ja kolmannelle sijalle jäi otso Karpakan ehdotus uusiksi lasimaalauksiksi. Kirkkovaltuusto päätti 12.4.1951 hankkia uudet lasimaalaukset Hilikka Toivolan ehdotuksen mukaan. Samalla tuli tutkia, vaativatko uudet maalaukset jotakin muutoksia kirkon kuoriosaan. Kirkkohallintokunta hyväksyi kokouksessaan 9.5.1951 taiteilijanpalkkioksi 25.000 mk /neliometri. Seurakuntien kustannettaviksi tulivat lasit, niiden leikkaus, poltto, lyijytys sekä paikoilleen asentaminen.

Hilikka Toivola toteutti lasimaalaukset yhdessä puolisonsa Otso Karpakan kanssa Pariisissa, lasiliike Gaudinin verstaassa. Niiden pääaiheena on Hyvä Paimen. Keskimmaisessä ikkunassa on sen mukaisesti Kristus paimenena karitsa jalkojensa juurella. Saman ikkunan yläosassa on Pyhän Hengen vertauskuvana kyyhkynen. Ikkunoihin kutoutuu toinenkin aihe: usko, toivo ja rakkaus. Vasemmalla olevassa ikkunassa on evankelista kirja avoimena risti jalkojensa juurella kuvaamassa uskoa. Oikealla olevan ikkunan keskushahmo on Johannes Kastaja kruunu jalkojensa juurella edustamassa toivoa. Keskimmäisen ikkunan Kristus muistuttaa Jumalan rakkaudesta meitä kohtaan. Lasimaalausten taustalla on elämän puu vahvasti tyyliteltynä. Siniset ylöspäin kohoavat linnut kertovat sielun pyrkimyksestä vapauteen ja tiimalasit ovat tietenkin ajan vertauskuvia. Henkilöt Hyvän Paimenen ympärillä kuvaavat seurakuntalaisia arkisissa tehtävissään.

Maalaukset paljastettiin jumalanpalveluksen yhteydessä 27.9.1953. Kirkko oli ollut suljettuna heinäkuusta lähtien muidenkin korjausten tähden. Tällöin oli muun ohella alttarikaari maalattu yksiväriseksi. Todennäköisesti samassa yhteydessä peitettiin kirkkosalin, eteisten ja sakariston maalaukset.

Kaarin Lehtonen, joka on kirjoittanut Mikaelinkirkon historiikin, on myös tutkinut, mitä lehdet kertoivat uusista lasimaalauksista. Turun Sanomissa niistä puhuttiin myönteiseen sävyyn: 'Maalausikkunat antavat länteen, joten ulkoa tuleva valo antaa maalauksen hehkuvalle loistolle kauniin ja harrasta tunnelmaa herättävän kimalluksen.' (TS 27.9.1953) Uudessa Aurassa sen sijaan pelättiin kirpeän sinisen värin häiritsevän värikokonaisuutta (Uusi Aura 28.9.1953). Åbo Underrättelserin kriitikko, taiteilija Theodor Schalin, joka oli mukana palkintolautakunnassa, oli hyvin myönteinen lasimaalauksia kohtaan. Tosin maalauksia haittasi hänen mukaansa se, että ikkunat ovat kovin ylhäällä. Parannukseksi hän ehdotti korkokuvafriisiä tai vastaavaa. Hän kiinnitti huomiota myös siihen, että maalaukset eivät näy illalla vaan näyttävät kuolleilta kentiltä. Tämän puutteen hän ehdotti korjattavaksi ulkoapäin tulevalla valaistuksella (ÅU 6.11.1953). Tällaista valaistusta on sittemmin kokeiltukin, mutta huonolla menestyksellä. Lasimaalausten taakse ei ole saatu riittävän kirkasta ja tasaista keinovaloa.

Seuraava korjaus - joka oli huomattava, tehtiin 1964-1965. Korjaussuunnitelmien laatiminen annettiin arkkitehti Pekka Pitkäsen tehtäväksi ja kirkkovaltuusto hyväksyi suunnitelmat lopullisesti 3.4.1964.

Kirkko suljettiin korjausten tähden lähes viiden kuukauden ajaksi. Puistokadun seurakuntatalon suuri sali toimi tämän ajan kirkkosalina. Toimituksissa ja rippikoulujen konfirmaatioissa käytettiin Linnan kirkkoa. Työt aloitettiin elokuussa ja uusitus kirkossa voitiin viettää jumalanpalvelusta jouluaattona.

Huomattavin uudistus koski urkuja. Kirkkovaltuusto oli 20.6.1962 tehnyt päätöksen uusien urkujen hankkimisesta Mikaelinkirkkoon. 48-äänikertaiset urut tilattiin Kangasalan urkutehtaalta. Seurakunnassa toivottiin, että niiden

vihkiminen olisi voitu toimittaa kirkon 60-vuotisjuhlan yhteydessä kynttilänpäivänä 1965, mutta voittamattomien esteiden takia tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista.

Kirkkosalin seinät maalattiin uudelleen ja alkuperäiset koristekuviot osittain restauroitiin. Kuorin lattia päällystettiin Öölannista tuotetuilla kaikkikivilaatoilla ja alttarin lattia peitettiin bouglé-matolla. Alttarikaide pehmustettiin vahtokumilla ja päällystettiin villakankaalla. Valaistusta ja äänentoistolaitteita parannettiin.

Sakaristoon sijoitettiin pieni toimitusalttari. Sen yläpuolelle ripustettiin Ristiinnaulittua esittävä puuveistos, joka on valmistettu Oberammergauissa. Kirkon astiaston puhtaanapitoa varten sakaristoon rakennettiin erityiset pesutilat. Messupukujen ja alttarivaatteiden säilytystä varten sakariston ja alttarin välillä olevaan ns. vahtimestarinhuoneeseen tehtiin tilava tekstiilikaappi.

Mikaelinkirkon 60-vuotisjuhlien aikaan painetussa kirjasessa sanotaan, että tämän lisäksi "kirkon pääeteisen oikealle puolelle on sisustettu pieni morsiamen huoneeksi kutsuttu odotushuone vihkipareja varten." Tällaista huonetta ei enää ole, vaan vihkipari odottelee toimituksen alkamista samoissa tiloissa kuin kastettavat lapsetkin. Kastelasten huone rakennettiin tämän saman kirkonkorjauksen yhteydessä. Huone erotettiin urkuparvelle johtavasta portaasta tiiliseinällä. Huonetilan katteeksi valettiin portaan ylätasanteen tasoon teräsbetoniholvi, joka katettiin yläpinnaltaan kalkkikivilaatoilla. Seiniin maalattiin radiointikopin seinässä säilyneen mallin mukainen ornamenttinauha. Tähän huoneeseen pääsee sekä suoraan ulkoa että kirkkosalin kautta.

Urkulehterille sijoitettiin radioteknikon huone ja kirkkomuusikkojen neuvotteluhuone. Kirkkokuorolaisia varten hankittiin tarkoituksenmukaiset kalusteet ja liikehtimisestä aiheutuva kolina pyrittiin poistamaan peittämällä koko urkulehteri bouglé-matolla.

Korjaussuunnitelmaan sisältyi myös vuolukivinen, kirkon tyyliin veistetty kastepöytä hopeamaljoineen sekä tamminen puhujapöytä pienempiä kirkkotilaisuuksia varten. Nämä valmistuivat kuitenkin aikaisemmin erikseen ja vihittiin käyttöön 26.5.1963.

Kun kirkon sisätilat oli korjattu, seurakuntalaiset kiinnittivät huomiota ulkoseinien rapautumiseen. Asiaa oli kuitenkin tutkittu jo aikaisemmin. Valtion teknillisen tutkimuslaitoksen toimesta vuosina 1962-1964 seinistä otettiin näytteitä ja tehtiin erilaisia kokeita, joiden pohjalta sitten laadittiin korjausehdotus. Hyvin seikkaperäisen korjausehdotuksen ovat allekirjoittaneet dipl.ins:t Risto Ruso ja Tenho Sneck.

Korjausehdotuksessa kiinnitetään huomiota juuri niihin erikoisvärisiin tiiliin, joilla Sonck halusi kirkon vehota. Nimenomaan niissä tiilissä oli havaittavissa pahoja pakkaavaurioita. Kirkon seinien alaosat oli muurattu suomalaisilla tiilillä ja ne olivat kestäneet hyvin. Kirkon somisteena käytettyjen graniittiharkkokoristeiden saumat olivat auenneet lämmönvaihteluiden takia ja saumoihin oli päässyt vettä, joka oli sitten jäänyt. Korjauksen onnistuminen edellyttäisi suunnitelman mukaan mahdollisimman entisväristen tiilten hankkimista, mutta se todettiin aika vaikeaksi. Erityisen hankala kohde oli torni. Sen ulkopinta olisi purettava liki kokonaan ja tiilet korvattava uusilla. Muiden seinien korjauksessa voitaisiin tyytyä korvaamaan rikkoutuneet tiilet uusilla.

Koska ulkoseinien rapautumisen ei havaittu mitenkään uhkaavan itse seinärakennetta, katsottiin ulkoseinien korjauksen voitavan lykätä muutamalla vuodella.

"Muutama vuosi" venyi kuitenkin pariksikymmeneksi vuodeksi. On kuitenkin huomattava, että Turun ev.lut. seurakunnat tekivät tänä aikana mittavan kulttuurityön korjaamalla kaikki kirkkonsa ensiluokkaiseen kuntoon. Mikaelinkirkon korjauksen aikataulu oli sovitettava tähän kokonaisuuteen.

Tähän asti mittavin Mikaelinkirkon korjaustyö ajoittui vuosien 1984-1986 välille. Kirkko oli suljettuna sisäpuolisia korjauksia varten helmi-joukokuussa 1986. Kirkko saatiin jälleen käyttöön 4. adventtisunnuntaina. Puistokadun seurakuntatalon iso sali sai jälleen toimia kirkkona sen aikaa, kun Mikaelinkirkko oli suljettuna. Toimitukset hoidettiin Puistokodin lisäksi Turun muissa kirkoissa. Konfirmaatiot toimitettiin Martin kirkossa, koska Linnankirkko olisi ollut liian pieni tähän tarkoitukseen.

Mikaelinkirkon korjaustöitä varten asetettiin rakennustoimikunta, johon kuuluivat hallintojohtaja Urpo Rastimo puheenjohtajana, rakennusmestari Lauri Toukoniitty sihteerinä sekä jäsenenä rakennusjohtaja Matti Leimu, rakennusarkkitehti Jarmo Leino, insinööri Martti Pietikäinen, tekniikan lisensiaatti Martti Ratu, rakennusmestari Roger Sjölund ja kirkkoherra Eeli Vuola. Yleissuunnittelusta vastasi insinööritoimisto Kalevi Namala ky yhdyshenkilönään insinööri Seppo Urpo, arkkitehtonisena asiantuntijana toimi arkkitehtitoimisto Laiho-Pulkkinen-Raunio yhdyshenkilönään arkkitehti Ilpo Raunio ja sähkösuunnittelusta vastasi insinööritoimisto Sähköurto M. Leppä ky yhdyshenkilönään teknikko Jouni Liuke. Mikaelinkirkon korjaustöiden urakkaohjelma on päivätty 2.4.1984.

Kirkon ulkopinnat olivat kärsineet melkoisia vaurioita vuosien mittaan. Näiden vaurioiden arvioinnissa päädyttiin kaikkien kattopintojen uusimiseen kokonaisuudessaan. Päätornin etelä- ja länsisivut verhoitiin kokonaan uudestaan ja muissa julkisivupinnoissa vaurioituneet kohdat paikattiin. Julkisivujen, kattopintojen sekä tornien ikkunat ja luukut korjattiin ja uusittiin tarvittavilta osin. Sisäpuoliset työt ullakolla ja päätorinissä tähtäsivät etupäässä paloturvallisuuden lisäämiseen. Tämän lisäksi tornien teräsrakenteiset osat puhdistettiin ja maalattiin.

Kattamistyössä tarvittavat liuske kivipaanut hankittiin Norjasta, ja ne toimitti Voss Skiferbrud A.S. Kattamistyössä pyrittiin entinen ilme säilyttämään mahdollisimman tarkasti. Vanhaa katetta käytettiin sikäli kuin voitiin ja uutta paanua käytettiin yhtenäisinä pintoina tietyissä kohdissa.

Katoilla ja torneissa olevat ikkunat muutettiin korjauksen yhteydessä siten, että vanhat puupuitteissa olevat ikkunat muutettiin kiinteälasisiksi. Kirkon kaikki ikkunat - lukuun ottamatta lasimaalauksilla varustettuja kuori-ikkunoita - käytiin läpi, tarkastettiin ja korjattiin.

Julkisivumuurausten korjaaminen oli mittava tehtävä. Ne, jotka olivat silloin Turussa näkivät miesten työskentelevän rakennustelineillä melkoisissakin korkeuksissa. Tiilien uusimisen lisäksi koristekuviointit korjattiin ja rapattiin uudelleen alkuperäiseen asuun. Julkisivujen graniittiharkkomuurausten vauriot korjattiin, harkkojen kiinnitykset tarkastettiin ja saumat tiivistettiin. Ulkopuoliset peltityöt vaativat erittäin suurta ammattitaitoa, koska pellitykset muodostavat huomattavan osan julkisivun detaljeista. Kattotyön yhteydessä uusittiin myös räystäskourut ja syöksytorvet tarvittavilta osin. Osa kouruista ja syöksytorvista varustettiin sähkösulatuksella. Julkisivujen luukut ja säleiköt korjattiin. Päätornin kelloaukkojen säleiköt lukittiin kaikki samaan asentoon ja vanhan säätömekanismin turhat osat purettiin. Säleikköjen sisäpuolella olleet lautarakenteiset luukut poistettiin ja korvattiin lintuverkolla.

Pääullakolle asennettiin paloilmaisimet ja rakennettiin niiden huoltoon varten tarvittavat huoltotiet. Pääullakolle johtava sekä ullakon eri palo-osastoja rajoittavat palo-ovet varustettiin itsesulkeutuvilla saranoilla sekä lukitussalvoilla. Tämän lisäksi päätorniin, kellotason yläpuolelle rakennettiin palokatko. Paloturvallisuutta parannettiin myös siten, että kaikkiin yläpohjiin lämpöeristyskerroksen päälle asennettiin lasikuitukangas.

Kirkon ulkotöiden yhteydessä tehtiin myös joitakin sähkötöitä. Kellari- ja ullakkokerrosten sekä tornitilojen valaistusta parannettiin, ulko- ja julkisivuvalaistusta korjattiin ja osa kattokouruista ja syöksytorvista varustettiin lumsulatuskaapeleilla kuten oli jo puhetta. Korjauksen aikana kirkon ukkossuojajärjestelmä oli purettava ja rakennettava sitten uudelleen. Tämän lisäksi kirkon kellari- ja ullakkotilat, tornit ja urkulehteri varustettiin automaattisella sähköisellä paloilmatoitusjärjestelmällä, joka liitettiin puhelinliitännällä Turun hälytyskeskukseen.

Mikaelinkirkon ulkopuolen korjaus saatiin päätökseen kesällä 1985 (vaatimustarkastus tapahtui 27.6.1985). Ulkopuolisen korjauksen kestäessä oli herätetty kysymys kirkon sisäpuolisesta korjauksesta. Kirkkoneuvosto käsittelee asiaa 15.8.1985 ja asia eteni rivakasti.

Sisäpuolisen korjauksen suunnittelijoina jatkoi arkkitehtonisen suunnittelun osalta arkkitehtitoimisto Laiho-Pulkkinen-Raunio, rakenteiden osalta insinööritoimisto Kalevi Narmala ky sekä sähkötöiden osalta insinööritoimisto Sähköurto, M. Leppä ky. Entinen rakennustoimikunta jatkoi työtään sillä poikkeuksena, että tekniikan lisensiaatti Martti Radun jäsenyys, joka perustui tiiliteknikan asiantuntemukseen, päättyi ja hänen tilalleen valittiin professori Erik Bergh taiteen asiantuntijana.

Mikaelinkirkko suljettiin korjausten takia 10.2.1986. Tällöin kirkossa alkoi sekä maalaus- että lattiatyöt.

Penkkikorttelien ja kuoriosan lattioiden pintamateriaaliin kiinnitettiin erityistä huomiota siksi, että 50-luvun korjausten yhteydessä lattian alle oli asennettu Grittail-putkisto lämmitystä varten. Eräässä dokumentissa näistä lattioista sanottiin: "Kirkon alkuperäinen kaunis kivilaattalattia näkyy vain käytävien kohdalla, muualla se peittyy lämmityslaitteiden uudistamisen yhteydessä 1954 valetun sementtipinnan alle." Kuoriosan vanhan lattian päälle on valettu n. 50 mm betonilaatta, johon on upotettu lämmityspotkisto. 1960-luvulla suoritetun korjauksen yhteydessä on kaiteen kirkon puoleinen osa päällystetty hiekkakivilaatoilla ja alttarin puoli matolla.

Kun penkkikortteleiden lattiaa sitten tutkittiin alkuperäisen lattiamateriaalin saamiseksi esiin, havaittiin, että alkuperäinen materiaali ei ollutkaan hiekkakivilaatoitus, vaan betoni. Uutta pintamateriaalia valittaessa esillä oli sitten useita vaihtoehtoja, mm. mosaiikkibetoni. Valituksi tuli kuitenkin kalkkikivilaatoitus, joka tilattiin Lemminkäinen Oy:ltä. Kuoriosan lattialle ei tehty mitään. Ainoa muutos siinä suhteessa oli invalidiliuskan rakentaminen saarnatuolin vastakkaiselle sivulle.

Kirkon sisäpuolen ilmeeseen vaikutti erittäin paljon likaantuneiden pintojen puhdistus ja maalaus. Kattoholvit puhdistettiin ja seinät sekä kuori maalattiin. Vanhat koristeet otettiin esiin ja niitä malleina käyttäen koristeet maalattiin uudelleen. Ne koristeet, joissa alkuaan oli käytetty lehtikultaa, kullattiin samalla tavalla uudestaan. Vanhan

maalin alta paljastui monia kauniita yksityiskohtia, mm. ikkunoita ympäröivät koristeet, kuorin katto-osan ja virsitaulujen takana olleet koristeet sekä porraskäytävien ruusuaiheiset maalaukset. Jotta virsitaulujen takana olevat maalaukset jäisivät paremmin näkyviin, virsitaulut tehtiin metalliverkosta. Porraskäytävän ruusuja oli niin monta, että seurakuntien taitava ammattimies Juha Turtiainen maalasi viimeisiä vielä touko-kesäkuussa 1987.

Sisäremontin yhteydessä pohdittiin vakavasti myös kuori-ikkunoiden korvaamista alkuperäisen kaltaisilla lasimaalauksilla. Theodor Schalinin arvio kuori-ikkunoiden synkyydestä pimeään aikaan on pitänyt hyvin paikkansa. Niiden tyylikin poikkeaa huomattavasti muuten alkuperäiseen asuun saatetun kirkon tyylistä. Hum.kand. Christian Hoffman tutki kirkon kellarissa varastoituina olleita vanhojen kuori-ikkunoiden sirpaleita sekä koetti löytää alkuperäisten ikkunoiden kartonkimalleja - tuloksetta. Tehdyt suurennokset eräässä vanhassa Arkkitehti -lehden numerossa olleista kuorin yleiskuvasta eivät selvittäneet maalausten yksityiskohtia. Myöskään neuvottelu taiteilija Willy Baerin tyttären, rouva Inge Lydeckenin, kanssa ei tuonut esiin mitään uutta. Mentiin jopa niin pitkälle, että pommituksessa tuhoutuneiden lasimaalausten sirpaleista yritettiin koota jonkinlainen kokonaisuus. Tämän jättipalapelin saivat tehtäväkseen taiteilija Taina Kuusikoski sekä taideopiskelija Tarja Lanne. Aluksi oltiin hyvinkin optimistia työn onnistumisesta, mutta myöhemmin kävi selväksi, että sirpaleista ei voi koota vakuuttavaa kokonaisuutta. Tämän jälkeen harkittiin sitäkin vaihtoehtoa, että julistettaisiin kilpailu uusien kuori-ikkunoiden saamiseksi Mikaelinkirkkoon, mutta ainakin toistaiseksi siitäkin on kustannussyistä luovuttu. Niinpä 1950-luvulla hankitut kuorin lasimaalaukset saavat edelleenkin palvella omalla paikallaan.

Sisäkorjauksessa uusittiin myös äänentoistolaitteet, jotka hankittiin MS Audiotron Ky:stä. Mikaelinkirkon akustiikka on aika hankala kaikuineen, mutta äänentoistolaitteiden säätöjen jälkeen asia on tässä suhteessa saatu kutakuinkin hallintaan. Kaiun vähentämiseksi kirkon penkkien alle asennettiin paksut vaahtomuovilevyt.

Myös kuorin valaistusta uusittiin. Koko alttarivalaistus uusittiin ja sen valaistusta tehostettiin lehtereille sijoituilla lisävalaisimilla.

Urkuparvelle tehtiin naulakkotilat kuorolaisia varten. Urkuja siirrettiin niin, että pyöreästä ruusuikkunasta ei kylmä ilma pääse urkuihin. Kirkon pääeteiseen tuli WC-tilat ja kirkon kellariin rakennettiin uusi uloskäynti Rauhankadun puolelta, jotta ulkoalueiden hoitaja saa hoitovälineensä ja -koneensa helpommin käyttöön. Kirkonkellojen soittolaitteet uusittiin ja murtohälyttimet saatettiin ajan tasalle. Sakariston ja urkuparven välille rakennettiin puhelinyhteys.

Mikaelinkirkon sisäpuolisen korjauksen yhteydessä kiinnitettiin huomiota myös urkuihin. Niiden kunto ei ollut kehuttava. Urkurakentaja Veikko Virtanen piti keskeisimpinä korjauskohteina täysin epäluotettavan rekisterikoneiston uusimista, jatkuvaa urkujen epäviireisyyttä aiheuttaneen, alunperin huonon listeratkaisun korjaamista, pääpillistön korkeiden kuoroäänikertojen uusimista sekä monien pieniä pillejä sisältävien korkeiden oktaavi- ja yläsäveläänikertojen ylimpien oktaavien pillien korjaamista ja osittaista uusimista. Näiden korjausten lisäksi urkujen selkäpillistölle rakennettiin sitä toisaalta suojaava, toisaalta sen sointia huomattavasti paremmin kirkkosaliin suuntaava pillistökaappi sekä suoritettiin urkujen perusteellinen puhdistus ja kaikkien äänikertojen viritys. Korjaustyö vei aikaa niin paljon, että uudistetut urut saatiin käyttöön vasta 20.5.1987. Siihen asti tultiin toimeen Hirvensalosta lainatuilla pienillä uruilla, jotka oli sijoitettu kirkon etuosaan. Urut tuottivat hankaluuksia tämän korjauksen jälkeenkin.

Uusien urkujen hankintapäätös tehtiin 16.1.1997, jolloin perustettiin urkutoimikunta valmistelemaan urkujen hankintaa.

Urkutoimikunnan puheenjohtajaksi valittiin seurakuntayhtymän kansliajohtaja Pekka Soini, sihteeriksi Henrikinseurakunnan kanttori Mika Mäntyranta ja jäseniksi Martinseurakunnan kanttori Jukka Kuninkaanniemi, Mikaelinseurakunnan kirkkoherra Seppo Rissanen sekä markkinointiasistentti Anja Naulapää. Mäntyrannan siirtyessä Turun arkkihiippakunnan palvelukseen toimikunnan sihteeriksi valittiin Mikaelinseurakunnan kanttori Marko Hakanpää. Mäntyranta jatkoi jäsenenä.

Ruotsista Grönlundin urkurakentamosta (Grönluns Orgelbyggeri AB) tilattuihin uusiin urkuihin tuli 50 äänikertaa, kolme sormiota ja jalkio. Urkujen fasadi muistuttaa jossakin määrin alkuperäisten urkujen fasadia. Suunnitelmissa on haluttu kauniin pyöreän ikkunan näkyvän kirkkoon paremmin kuin nykyisin. Tämä lienee ollut myös Sonckin tarkoitus. Jostakin syystä tätä näkökohtaa ei otettu huomioon toisia urkuja suunniteltaessa.

Sisäkorjauksen yhteydessä saatiin myös mieluisa lahjoitus. Merikapteeni Reino Lehto halusi lahjoittaa purjelaivan pienoismallin Mikaelinkirkkoon. Mallin rakensi jo edesmennyt mallinrakentaja Åke Sandvall. Malli esittää parkkia nimeltä "Varma", joka rakennettiin Uudessakaupungissa vuonna 1922. Tyyliään laiva sopii erinomaisesti 1900-luvulla rakennettuun kirkkoon. Laivan paikkaa etsittiin eri puolilta kirkkoa sen kokoa vastaavan pahvimallin avulla. Lopulta se ripustettiin kirkon oikeanpuoleiselle lehterille lähelle kuoriosaa. Laiva luovutettiin juhlallisesti 15.11.1987.

Uudet kirkkotekstiilit on suunnitellut tekstiilitaiteilija Päikki Priha, ja ne otettiin käyttöön mikkelinpäivänä 29.9.1991. Tässä tilaisuudessa taiteilija Priha kertoi seuraavaa: Yksinkertaisten tekstiilien kuva-aiheena on risti. Antependiumin (siis alttaripöydän edessä olevan vaateen) risti on kolmiosainen. Valkoisessa liinassa se kuvaa Jumalan kolmiyhteyttä, vihreässä ihmisen kolmea ikäkautta, lapsuutta, työikää ja vanhuutta, violetissa kolmea ristiä Golgatalla ja punaisessa sitä, että Jeesus nousi kuolleista kolmantena päivänä. Saarnatuolin kirjaliinan risti muodostuu ikkunamaisesti neljän neliön keskelle neliöiden kuvatessa evankeliumien kirjoittajia, jotka ikään kuin katsovat ristin tapahtumia "omasta ikkunastaan".

Mikaelinkirkosta on viime vuosina tullut suosittu konserttikirkko. Näiden toteuttamisessa helpottaa siirrettävä lava, jota käyttäen koko alttarin edusta ensimmäiseen penkkiriviin asti saadaan tasaiseksi. Kirkkomuusikkojen toivomuksesta kirkkoon saatiin myös kuoriurut. Niiden hankkimisessa ei ollut ongelmia, koska sopivat urut löytyivät seurakuntayhtymän sisältä. Katariinan kappelin urut oli muutettava sähköisiksi viritysongelmien takia ja kappelin entiset urut siirrettiin Mikaelinkirkkoon 1994. Paitsi suosittu konserttien pitopaikka Mikaelinkirkko on myös erittäin suosittu vihkikirkko. Monet vihkiparit ovat toivoneet vihkirijyä alttarin ääreen. Muutama vuosi sitten saimme senkin. Rovaniemen Taide- ja käsateollisuusoppilaitoksessa opiskeleva Mikaelinseurakunnan jäsen Katri Suominen halusi lopputyönään suunnitella kyseisen ryijyn. Tavoitteena oli, että ryijyn suunnittelu sekä malli ja materiaalikokeilut suoritettaisiin syksyn 1995 aikana yhteistyössä arkkitehdin kanssa. Ryijy valmistuisi suunnitelmien mukaan alkuvuonna 1996.

Seurakuntaneuvosto teki päätöksen ryijyn hankkimisesta 3.11.1995 ja valitsi useista vaihtoehdoista toteutettavaksi suunnitelman, jonka nimi on "Elämä I". Ryijy vihittiin käyttöön 29.9.1996.

Mikaelinkirkkoon on saatu myös kastematto, jonka suunnitteli ja valmisti opinäytetyönään artenom i Lilja Soini-Bell. Seurakuntaneuvosto hyväksyi asian 10.6.1998 ja matto vihittiin käyttöön 8.11.1998. Samassa yhteydessä otettiin käyttöön myös Juhan Jakoleffin tekemät, alttarilla käytettävät kupariset kynttilänjalat.

Seurakuntaneuvosto päätti kokouksessaan 14.1.1998 tilata puisen, siirrettävän alttarin, jota käytetään jumalanpalveluksen toimittamiseen niin, että liturgi seisoo sen takana kääntyneenä seurakuntaan päin. Altтари otettiin käyttöön samana vuonna. Alttarin erikoisesta maalauksesta huolehti Juha Turtiainen, joka kertoi, että siinä tarvittava maali jouduttiin tilaamaan erikseen Lahdesta Askon tehtailta. Hänen oli myös opeteltava maalauksessa tarvittava erikoistekniikka. Alttaripöytä sai myös omat liinansa. Alaa opiskeleva Irina Beliaeva teki lopputyönään alttarille neljä liinaa, jotka otettiin käyttöön adventtina 1999.

Vuonna 1998 kirkon krypta sai myös nykyisen muotonsa. Alun perin kirkkonäytelmän tarpeita varten kirkon kellaritiloja oli jokunen vuosi sitten järjestetty niin, että sinne saatiin kahvitilat parillekymmenelle henkilölle. Saamalla mietittiin käyttöä entiselle hiilikellarille. Seurakunta sai juuri sopivaan aikaan yksityiseltä henkilöltä huomattavan lahjoituksen taidehankintaa varten, ja niinpä kirkkoherra saattoi ryhtyä keskustelemaan kuvanveistäjä Simo Heleniuksen kanssa teoksen hankkimisesta kryptaan. Seurakuntayhtymän taidetoimikunta lupasi omalta osaltaan tulla hankkeeseen mukaan, jolloin sen toteutuminen oli varmaa.

Teos, jonka nimi on "Ihmisen Pojan salaisuus" ja joka perustuu raamatuntekstiin Matt 16:13-17:8, valmistui syksyn aikana. Taideteoksessa on kuvattuna Jeesuksen koko elämä. Pienessä Mariaa ja Jeesus-lasta kuvaavassa veistoksessa on Vapahtajan syntymä. Keskellä on Golgatan kallio, josta ristit on kaadettu ja viety pois ja niistä versoo nyt uutta elämää. Oikealla ovat Kristuksen kasvot. Viimeksi mainittu reliefi on veistetty palalle vuorijalavan runkoa, joka on peräisin Linnanpuistosta ja on saanut sodan aikana kylkeensä sirpaleita. Kristuksen kasvokuva ei ole kirkossamme kovin yleinen. Aiheen tähän kuvaan taiteilija sai lapsuudenkodistaan. Taideteosta kuvataan seuraavasti: "Kallion ristinjäänteet laulavat ylösnousemusta. Reliefin kasvojen säteily hiipii seinillä puisina reunamerkintöinä. Kryptan taivas hipaisee kevyesti maan rajaa" (Kirkko ja me -lehti 11/1998). Simo Helenius kävi Turun Taideyhdistyksen Piirustuskoulun 1966-1969 ja on osallistunut näyttelyihin sekä kotimaassa että ulkomailla. Turussa hänellä on ollut näyttelyjä sekä Wäinö Aaltosen museossa että Turun taidemuseossa. Toistiaan hän on saanut sekä Valtion taidepalkinnon että Wäinö Aaltosen seuran taidepalkinnon. Materiaaleinaan hän käyttää erityisesti puuta, kiveä ja pronssia. Hän on suunnitellut myös hautamauisomerkkejä. Seurakuntaneuvosto otti teoksen vastaan 23.12.1998.

Huomaamme, että kirkko elää - rakennuksenakin. Koko ajan tapahtuu uutta. Mutta tietenkin on muistettava vanha totuus siitä, että kirkon "paras kaunistus on sinne kokoontunut seurakunta". Ja Mikaelinkirkkoon kokoonnutaan. Kirkko elää siinäkin merkityksessä! Soli Deo Gloria Aeterna!